

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАБАНИН.

Издази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Преплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidek).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Српкиња у народној служби.

У тренуцима, кад ово пишемо, није се још потпуно решила судба петвековне патње наше браће на Балкану. Косово је освећено и већ се лепрша српска застава на бедемима старих српских престоница: Скопља, Приштине и Призрена; света божја служба служи се већ без зазора у Пећи, негдашњој престоници српских патријараха. За који дан, па ће да рашири своја крила и црногорски орао над старим Скадром на Бојани. Све је то плод јунаштва и самопрегора браће у Србији и Црној Гори. Јунаштво, које су овом приликом показали Срби и њихови савезници, толико је велико и значајно, да га у историји нема; оно је изненадило и задивило цео образован свет и клањају му се велики и просвећени народи. Па кад би се запитали: од куда толико пожртвовања, од куда толико љубави за потлачену браћу у оног, како га на западу држаше, непросвећеног српског народа? Одговор би се тражио то на добру војничку спремину, то на савршену оружје, то на литературу и школе итд., али кад би се дубље загледало у живот народни, нашло би се за извесно, да је свему том највише припомогла женска страна: наше матере. Ни школа, ни касарна, ни књига, ни новине не могу толико утицати на

душу и срце подмлатка народног, колико мати. Материна је рука најнежнија, материна реч најслађа, материн пољубац највредији и што она усади у деци, то најдубље корена ухвати, то најдуже траје. Зато и веле сви велики педагози: дајте нам боље матере, па да вам дамо бољи нараштај. Тако и овај нараштај, што тамо на Балкану својом крвљу чисти пута вишој просвети и култури, подигле су и однеговале матере српске, а школа и касарна су га само допуниле и спремиле за бољи рад. Срце и одушевљење, што највише вреди, понео је сваки јунак већ од своје куће.

Па ко је и преносио традицију о старој слави и величини српској кроз пет векова ропства, ко је купио децу око гуслара на народним зборовима и славама да слушају за лепу прошлост народну; у чијим су очима деца загледала сузу туге и жалости за изгубљеним царством? Све су то биле и чиниле наше матере и кроз пет векова преносиле без књиге и школе, без цркве и касарне с колена на коленима успомену на стару и лепу прошлост, на слободу и величину српску. Нема Србина ни у најзабитијем сеоцету, а да не зна за цара Лазара, за Краљевића Марка, Милоша и друге српске славне јунаке без да је видео школе и књиге. И та усмена

школа матера наших довела је народни подмладак до ових дана и предала му судбу народну у руке, да ју својим јуначким мишићима реши. И ево, видимо, како ју је славно решио и како је осветлао образ матерама и народу своме. Зар није то узвишено, кад данашња мати испраћа свога погинулог јединца на вечни санак, окићена лавориком, место црнилом, па кад захтева, да се не поји самртно: „Свјати боже“, него јуначко: „Падајте браћо“... То је данашња мајка Југовића на видику, коју смо тек слушали у песмама.

А шта да рекнемо за друге данашње матере и сестре Српкиње, које се надтичу по разбоју младе, да делом покажу, колико осећају, колико љубе свој народ!

Невиђен и незапамћен пример самопрегора.

Од пограничне вароши Врање, па све до Београда, у сва места, нуз све железничке пруге, кроз целу Србију претворена су сва јавна здања: школе и касарне у болнице за рањенике. У њима је стотина и хиљада рањених, који требају велике неге и бриге да оздраве и да се врате држави или дому своме на даљу службу. Па ко све то негује? Наше дичне Српкиње.

Најотменије госпође, девојке из најбогатијих и најотменијих породица, све учитељице и професорке ставише се у службу народну. Прелазе чак и наше Српкиње из ових крајева и нуде се, па и примају их у службу за негу болесника. И мислите, да оне тамо чине ситне услуге, да само превијају ране и

носе понуде болнима? Боже сачувај! Оне врше најтеже послове: рибају упрљане школске патосе, те све мирише од чистоће, перу крваво рубље, шију и крпе подерано одело, чисте и кувају јело за све болеснике, једном речи, раде најгрубље послове, од којих се гаде и које избегава и њихова чељад. Остављају по два и три дана своје домове, своју децу, па проводе тамо у несну и раду. А зашто све то чине? Из љубави и благодарности, што је онај рањеник заложил живот свој да ослободи браћу своју.

Има још нешто што задивљује образован свет — наша питомост, која опет потиче са материна крила. Колико се наш свет у овом рату показао питомији и човечнији, види се и отуда, што штеди и оног зверу у човечјем облику, што убија лечника, који му рану завија и одгриза прсте оној сестри болничарки, која му храну додаје. И то је један видљив знак, у колико је наш свет у култури и питомости одскочио од Турчина и Арнаутина. А томе се има опет да захвали нашим матерама, нашим најближим васпитницима народног подмлатка. Па и то импонује, јако импонује образованом свету и та питомост привлачи много симпатије и поштовања нашем данашњем свету, који лије крв за слободу своје браће.

Има ли тога примера још где у свету?

Ето, такве матере имамо ми и онда није чудо, што су им деца, што су им браћа такви велики родољуби.

Слава нашим Српкињама!

Српско је Косово.

*Свануо је дан!
Дочекасмо час!
Стижше нам, ево,
Прерадостан глас!*

*Српска се шруда
С Косова чује,
Срдина сваког
Да одрадује!*

*Трудите јаче,
Силније, доље!
Српско је опет
Косово Поље!*

*Јунаци српски
Сунце нам синју!
Светиште се
Диндушманину!*

*Трудите свуда
Где Србин живи,
Да Српство ниде
Више не цвили!*

*Светили сте
Цара Лазара,
Све Јуловиће,
Тогдана стара!*

*Милана, Убу,
Милоша лава!
Српство Вам више:
Хвала и слава!*

Земун 12. октобра 1912.

А. М. Т.

Анка М. Стојић

Ништа ме не боли . . .

(Посрбљено)

— Мојој Зорки. —

Ништа ме не боли . . .

Само ми се рана позледила стара
Само што ми опет туга срце пара
И радост у тугу — бол у сан претвара
Јер ме ти не љубиш, срце из недара!
Ништа ме не боли . . .

А кад јесен дође . . .

Кад селица птица другом крају крене
И опадне лисје и боју промене
Па у даљном лету тужно кад запоје
За тобом ће срце да заплаче моје.
Када јесен дође . . .

Враћати те нећу . . .

Већ сам од то доба и да певам свико
Са душама сродним, кад нас не зна нико.
И већ све ће стрти дуб времена зао
Чак заборавићу како сам те звао!
Враћати те нећу . . .

Имам једну жељу . . .

Да још једном видим твоје лице бајно
И крај куће твоје чекајућ' те тајно
Једанпута само бар да те пољубим
После да се више никад не пробудим..
Да умину боли . . .

Баранда, 1912.

Ст. Зебић-Горски.

Женско питање.

— Пише Зорка Јанковић. —

(Продужење.)

Енглеска.

Енглеска земља, у којој је поникао савремени колосални покрет за рад, као на све, гледа и на женско питање са стварног и економског гледишта. Ту се у првом реду гледа на жену, као рад-

ника. А јер је енглеска жена одличан радник, природно је, што Енглеска већ одавно гледа на женско питање, као на врло важан део питања енглеског развитка и што га не одваја од тог главног била свог живота.

Према томе женско питање у Енглеској има засебан карактер. Тако је ту карактеристичан и новији покрет за еманципацију жена. Њега су избациле велике теорије националне економије, које су у главном енглеског порекла.

Прве модерне тежње за еманципацију жене пошле су у Енглеској за тим: да се жена што боље оспособи за самосталан рад. И уколико су оне са таквим програмом биле напредне, практичне, у толико су ишле на штету породичног идеала, јер су неумерено ударале на брак. Није се ту постепено хтело приступити реформисању тог уређења, него се установа брака често пута на сувише смео начин прогласила као штетна по развитак државе, слободу појединца, слободу народа и срећу човечанства.

Покрет, који је тежио за тим, да се поправи положај жена, повела је, у Енглеској, енергична рука енглеских учењака, песника, књижевника и прибавила му управо класичну вредност. Јер као као што се из класичне књижевности зна: да је Плато у својим списима испунио начело једнаких права за мужа и жену, да је Цицеро протествовао против душевне потчињености жене, а Сенека доказивао, да од положаја жене зависи развој или распад државе — тако се зна, и знаће се док је света шта је о жени мислио, шта је за њезино ослобођење учинио Шемс, Дрепер, Спенсер, Миљ и још многи енглески мисаони људи.

Енглески писци високо цене жену. Сви јој признају урођену склоност за добро, племенитост и способност вишег схваћања, чистог осећања. Тако вели Bulwer: „Код жене је урођена наклоност за морал и урођено је осећање, које даје мисли слободу, понашању такт — док је све то код мушкараца тек стечено...“ „Утецај жене спречио је, да живот не постане посве пуст, себичан, монотон, без духа, да у њему остане идеалног елемента; тај утецај ублажује суровост мушкараца и оплемењује његов морал“ — вели Buckle, а Addi-

son оправдава шта више и неке слабости жене, кад каже: „Зато, јер је жени урођено, да буде искрена и одана, не може она мудро и лукаво да разлаже своја начела.“ Кад је тај човек тако мислио и говорио о жени, зар он баш ништа није знао о оном, као „Приповетка о црвеном врапцу“, вечитом приповедању „о женском лукавству?“ Можда и јесте, али види се: није он марио за то ни за ону пословицу „о дугој коси женској, ни за многу другу изреку, која постоји да вређа достојанство, да понижава вредност жене. А ти људи нису никад неразмишљено говорили о овом — оном предмету, па ни о жени. Тако је паметни Адисон много размишљао: јесу ли се људи икад бринули да створе за жену право занимање? Он је налазио, да је оно, што су мушкарци одредили жени, ниско за узвишено биће жене — јер су јој одредили да буде лутка, њихова играчка. И он устаје против те одредбе, устаје против суверенства мужа над женом, против уређења брака.

Против тог уређења буну се и велики песник Shelley. У својој песми „Queen Mab“ наглашује он: „Једва би се могао измислити систем, који би тако непријатељски ишао против човечје среће као — брак.“

Та изрека чула се још у много варијација, а из уста и пера врло угледних људи у Енглеској. Bulwer са подсмехом говори: да су мушкарци, уображени да интелектуално више стоје над женом, нашли за потребно да створе закон, по коме ће имати права да владају слабом женом и смислили су — брак. Porre жали жену и уверава: „Врло добра жена, добиће поуздано најмизернијег мужа.“ Шта више и Dickens и Tekerey у најстрожијој сатири својој имају жалења за удату жену. Па тек John Stuart Mill! Он не престаје доказивати, да нема на свету већег роба од владарке у кући.

Што су се тако у Енглеској први људи дизали против брака може се оправдати донекле тиме: што је брак —

поред тога, што је као свуда био закон који одузима жени грађанска права — у Енглеској био још и шпекулација посве ниске врсте. Довољно је дознати само то како су тамо склапани бракови, до пре недавно. Немачки етнограф von Schweiger—Lerhenfeld дао је један приказ енглеског друштва, па и она и без икаквих врлина, има права да по вољи бира мужа. Девојка без мираза мора се у извесно време бацити у врло нечасну борбу: мора као „лепотича“ ући у т. зв. »Season« и ту ловити мужа. Доба тог лова траје три месеца у години, од 1. маја до 1. августа. А како млада Miss само једанпут сме играти ту игру, мора она употребити све да се докопа мужа. Тешка је то борба и тек избрани борци могу у њој истрајати...

Има ли већег понижења за жену него терати зачат, ког Немци згодно називају »Männerfängerei«? Нема. Али ми знамо, да достојанство жене и данас пада на тај ниски степен морала свуда, где жена није или богата, или неспособна за самосталан рад. Зато нам не остаје неразумљив тај екстремни покрет, који је у своје доба узнемирио енглеско друштво. Сви закони, што их стварају људи, подлеже променама. Они прелазе разне степене и форме, усавршавају се, или се распадају и добивају нове и нове облике. У томе се они разликују од сталних природних захтева.

Закон, који одређује положај жене у цивилизованом друштву, дошао је у доба општег социјалног покрета пред суд, који га је хтео осудити на распад. Јавили се људи, који су га хтели преуредити потпуно у корист жене; ти људи налазили су, да им брак највише смета да напредно преуреде тај закон и најјаче се на њега окомише.

Ма да уз друге одредбе — ово, код најнапреднијих народа узаконено уређење брака, доиста ограничава природна права жене, тај покрет сматрао се за своје доба крајном револуцијом духа, чинио се неприродан и слабо је освајао. Но поред свега тога вође његове знале су му дати важност, коју

нико до данас није побио; ради тога су њихове заслуге за женско питање врло велике. Њихове теорије постале су новим људима важан задатак, и нови људи их проучавају, остварују. Али велике промене не дешавају се лако. Зато је протекао скоро и пун један век, а проблем женског питања и у њему проблем модерног брака остао је још увек замршен. Свакако се има у првом реду захвалити енглеским феминистама. Узмимо само Миља. Једним јединим делом својим дао је он подлогу бескрајним размишљањима и расправама о том предмету; из тога дела разгранала се данас већ богата светска феминистичка литература. То је његова књига »The Subjection of Women« (Потчињеност жене), коју је Светозар Марковић под насловом „Потчињеност женскиња“ пренео у нашу књижевност. (Београд, Државна Штампарија 1871.)

Миљу је пошло за руком да тим делом утемељи појам о женском питању. Даље је успео да обавести и најконзерватније духове: да је потчињеност жена најтежа рана на телу нашег социјалног живота, а за цивилизацију право ругло. Та књига повела је образовани свет новом становишту и дала је младом женском покрету маха за снажнији лет. Путем те књиге захтева Миљ да се жена узнесе на место, које јој у људском друштву припада. И он налази да је брак главна сметња да се та праведна тежња оствари, те са великим незадовољством наглашује: жена је у браку заробљена, „Брак је једино ропство, које признају новији закони, (стр. 176.) А „закон ропства у браку стоји у грдној опреци са свим принципима савременог друштва“. (стр. 175.) Тај закон треба оборити. Али да то буде од користи, жени треба дозволити, да се слободно развија. „После хране и одела слобода је прва и највећа потреба човечанства и природе.“ (стр. 217.) Пре него што жена дође до потпуне слободе мора она бити равна мужу. Ту Миљ мисли на душевно изједначење и томе посвећује особиту важност. „Тек

кад жена тако буде равна мужу, једнакост мужа и жена пред законом постаће једино средство, које ће уздићи свакидашњи живот човека и биће школа моралног развитка. (стр. 93.) „То би била праведна основа, на којој би почивала породица, а тада „породица би била школа свих врлина, које долазе од слободе“. (стр. 97.)

Миљ жали жену, што је несамо-стална. А „она је несамо-стална, јер је нису учили само-сталности... Она има само појам о срећи, која долази од бића, које она сматра да је више од ње... Она не зна, да је једино добротинство са добрим последицама помоћи неком, да помогне сам себи, ако је зато физички способан“. (Стр. 195.)

Тешко је ово порећи и тешко је не признати, да је жена бедан створ. И може ли она усрећити неког? „Муж, ожењен са женом, која је од њега нижа по уму и развитку, осећа, да га она вуче на ниже. (Стр. 197.) И какав је утецај такве жене као матере? Све то зове се „васпитавати неморал“, али жена није томе крива. „Организација домаћег живота, основана на принципима, који се противе правди, мора имати на људе рђавог уплива и то тако рђавог да није могуће представити, како би то била огромна промена на боље, када би се тај поредак срушио“. (Стр 181.)

По душевним способностима жена је мужу равна, а што по некад заостаје за њим у већим пословима, долази једино отуд: што она нема довољно времена за те послове. „Она мора посветити много бриге практичним потребама, породица је стално треба“. (Стр. 169.) „Ако жена, осим физичког страдања при рађању и тешке одговорности за децу и бриге за њихов одгој и васпитање узме на себе и брижљиво економско располагање мужевљеве зараде, она тиме узима већи део умног и физичког рада, који је потребан породици. Ако се она оптерети још каквим послом, не може вршити све како треба. (Стр. 105.) Њему се свиди изрека једне

чувене жене: „Све што жена уради, уради кад доспе“. (Стр. 165.) „Жена треба да располаже својим личним особинама“. (Стр. 107.) А на питање: какве ће користи бити од тога ако се жени да да слободно употреби своје способности, одговара Миљ:

1.) биће користи с тога, јер ће међу људима владати правда, (стр. 176—177.)

2.) такав поредак удвојиће масу умних способности. (Стр. 163.)

Па ипак Миљ неће да отргне жену од куће и породице. Жена треба да зарађује новац само ако нема имања, којим би располагала; иначе је она преко потребна породици и зато: „стална занимања изван дома не би улазила у програм рада већине удатих жена“. (Стр. 107.) То је све, што придржава Миљ из старијих закона. А што се тиче права жене на свој иметак, он вели: „Све, што је било женино пре брака, треба да је њезино и у браку и после. (Стр. 103.) Све је лепо, што ту Миљ казује. Само да није рекао и то: да се суд мушкараца о жени не може сматрати објективним, јер „по томе, како муж мисли о жени у опште, дознаћеш каква му је жена“. (Стр. 52.) Шта му би да и то каже?! Па још кад знамо, шта он у другој једној књизи говори о својој жени, чисто нас спопада страх, као да је он све, што је о жени рекао, рекао само о својој жени!

Миљ жени својој приписује најоригиналније своје мисли. Његово саосећање за радничке сталеже пробудила је она. Лепо је то изложено у његовој књизи „Biografie“ (немачки од Dr. C. Kolb-a Stuttgart 1874 стр. 206.) Миљ признаје, да је у процесу његовог душевног развитка постојао тренутак, у коме је хтела овладати њиме воља за господарењем (стр. 207.) Жена га је одвратила од те заблуде и упутила на истински пут социјалног живота. (Стр. 208.) Њезиним утицајем постао је он социјални реформатор, али га је она сачувала, да не постане комуниста. Она му је дала инспирације, да напише индивидуалистички есеј „О слободи“, „Пот-

чињеност жене“ и да изнесе многе друге слободне мисли. Mrs Mill могла је бити задовољна са таквим признањем свога мужа. Па и ми не треба да јој завидимо, обзиром на то, што је тај добри муж рекао и ово: „Епоха јунаштва је врхунац уплива жене на морални развитак човечанства“. (Потчињен. жен. стр. 188.) То се тиче свих жена.

Како енглеско друштво у опште, тако посебно наука народне економије захваљује много том женском мудрацу. Али није Mrs Mill једина Енглескиња, која је учинила нешто за ту науку. Пре ње појавила се знаменита Mary Wolstonecraft, која се сматра мајком женског покрета. О њојзи је немачка књижевница Helene Simon написала у новије доба прекрасну књигу. (Helene Simon „William Godwin und Mary Wollstonecraft München 1909.) За њом долази књижевница Harriety Martinen. Она је новелистички приређивала учење Smith-а, Malthus-а и Ricard-а. Најзнаменитији списи су јој „Illustrations of politicae eonomy“ и преведени су на немачки, француски и шпањолски. (Prof. Dr. Herkner „Жена и наука народне економије“, чешки Olga Preistova v Praze 1900. стр. 6.) У списима својим поставила је она начело: да политичка економија мора бити потчињена свим променама продуката, а да је нова генерација прихвати као друштвени закон. (Cohn „Савремено народно господарство у Енглеској и Америци, Шмилеров „Jahrbuch“ 1889. стр. 18.) Лорд Brongham рекао је, да је та жена учинила својој земљи више добра него сви мужеви заједно, а R. v. Mohl налази, да је њезин рад неизмерно важан по образовање енглеског народа, а нарочито енглеске жене, (Историја и литература државних наука, Erlongen 1858. св. III. стр. 487.)

Даље, по мишљењу Швајцарца проф. дра Херкнера дала је новијој социјално-политичкој литератури најпоучнија дела Енглескиња Beatrice Sidney Webb. Она је рођена 1858. године. Кћи је властелина и модерног економисте Potter-а.

Њезиним васпитањем управљао је Спенсер. Из његове „Етике“ произлази њезин морал. Она усваја све његове принципе, а дивно реализује она о браку и породици. У родитељској кући отвара јој отац погледе на народну економију, а мајка, некад фабричка радница, на бедни живот радничког сталеза. Млада девојка ступа у редове радница, ради, пати с њима и упознаје њихов тешки положај. Биле су то плодне студије. Она диже покрет за реформе радничког питања, а њезина начела, основана на искуству, налазе признања. Год. 1892. удаје се она за одличног економисту Sidney-а Webb-а и они почињу стварати монументална дела. Лепо говори о тој заједници сама гђа Веб: Сарадња жене у друштву нека је у томе, да она прибира материјал, ког има муж обрадити. У жене су за то чистији извори, дубље саосећање а муж је способнији за извађање већих дела. Тако, ја дајем инспирације — он остварује дело. Он критикује мој план — ја његово извађање.

Schmoller приписује гђи Веб највише заслуге за савремени друштвени препород, а за њезине списе вели да су најлепше, најпоучније књиге, што их је он икад читао.

(Jahrbuch XVIII. стр. 1328—1333.) Ту он мисли дела: Beatrice Potter, The cooperative movement in Great Britain Лондон 1891. B. Potter, The Lords and the Swealing—System 1890. B. Webb. The failure of the Labour Comission Nineteenth Centary 1894. S. and B. Webb The History of Trade Unionism, Лондон 1894. S. and B. Webb Industriae Democrasy Лондон 1897. S. and B. Webb. Problems of modern industry London 1898. и многа друга дела велике вредности. Скоро сва дела гђе Веб пренета су у немачку књижевност, а о њој самој много је писала Helene Simon, по највише у „Zukunft“-у, Schmoller у „Jahrbuch“-у а и Браунов „Archiv für soc. Gesetzgebung und Statistik“ доноси значајне приказе рада гђе Веб. Исто тако делује уз свога мужа економисту А.

Marschall-a гђа Marschall. Она држи особита предавања на женској академији у Chambridge и објављује велике стручне радње. То исто чине Mrs. Bosanquet, miss Twining, Lady Dilke, Eleonora Marx, Havelock Elis, Glosier, Gertrud Green, Amy Hicks, Margareta Ml. Millan, G. Tuckwell Miss Enid Stacy и још неке. Са колико тежње и мара одаје се енглеска жена социјалним наукама, сведочи најбоље како каже др. Херкнер, т. зв. „Wonen Settlements“ и „Women's Industrial Councils“ и Гласгову, друштва, која најозбиљније воде бригу о социјалним потребама свих сталежа.

Ово је најважнија страна јавног рада енглеских жена. Дакако, не иду све Енглескиње тим плодним пољем, Знамо, да су оне одавна јуриле у политички бој. Већ 1645. год. појавио се у Енглеској покрет у смислу модерне еманципације жене, а с њим и први покрет за право гласа. У корист тога поднета је парламенту петиција и, дакако, остала је безуспешна. Тек Миљу пошло је за руком, да том покрету прибави важнији значај и да га преда у руке политички образованих жена.

Биле су то: Грофица Haberton гђе Scathard Arnold, Webster, Paberson, гђице Lidia Becker, Garrett, Tagler, Tod, Creigen и многе друге.

Оне су ограничиле своје захтеве на активно право гласа самостално намештених жена. Год. 1865. био је тај покрет врло јак. Год. 1867. Миљ у парламенту износи предлог изборног права за жену, али предлог пада. Год. 1870. чита то посланик Брајт, опет безуспешно. Год. 1879. добиле су жене, поседнице кућа право гласа при опћинским изборима. Године 1888. добиле су то и поседнице земље. Године 1890. дато им је право гласа при избору школског савета, а доцније у још нека мања земаљска тела. Тек године 1897. дошло се до већих успеха. Прво друштво за женско право гласа основано је 1867. са називом „Nationale Society for Women Suffrage“ а први председник му

је велики заступник индивидуалистичке мисли за еманципацију жене John Stuart Mill. Данас постоје у Енглеској многа друштва за женско право гласа. У опште је женска организација у Енглеској врло јака. Од старијих, најважније су „Woman Trades Association“, „Woman Provident Society“, друштво „Ladi Dikle“ и још нека, која се брину за образовање девојака, за заштиту радница, за промицање женског ручног рада и тако даље. Тако је енглеска жена са великим напорима својим и уз врло развијену делатност ушла у двадесети век. У XIX. веку васпитаване су Енглескиње понајвише у интернатима; но већ године 1878. дозвољено је било у Лондону, да женске уче у јавним средњим и највишим школама. Године 1881. дозвољено је то у Кембриџу, год. 1884. у Оксфорду. Медицинске науке училе се понајвише у женским високим школама: „Ladi literale in Arts“ установило је изван академски степен за жене, које се спремају за учитељски позив. Учење на универзи дозвољено је тек 1892. Тада је женска висока школа у Гласгову. „Queen Margaret College“ спојена са универзитетом и жена официјелно припуштена на медицински и филозофски факултет.

Из овог се види, да питањем вишег образовања жене Енглеска није предњачила и познато је, да су Енглескиње биле присиљене да иду у Швајцарску и друге напредне земље, да стичу академско образовање. И данас је то питање непотпуно сређено, јер није ни у све средње школе уведен систем коедукације. По једној новијој статистици у 54 града 54 средње школе још су за женску децу затворене. Енглеске жене то тешко осећају и енергично устају против „модерне социјалне политике“, која неда жени напред.

Свакако је јак притисак, који у Енглеској избацује нове и нове немирне струје женског покрета. Право се вели за Енглеску, да је од увек земља, у којој живе противности. Тако, ево, док се господарски сјајно развија и за тај

развој исцрпљује силно снагу жене, ускраћује она жени природна права, права на образовање духа и слободу мисли. Зато је Енглеска „центар буре“ женског покрета, вели Mrs Chopman-Catt председница Интернационалног Женског Савеза.

Организација, која производи ту буру, врло је велика: састоји се из много друштава, од којих најенергичније раде друштва за женско право гласа. Та друштва раде у разним правцима, са самосталним програмом. Најстарије је »National Union of Womens Suffrage Societies«, које под управом Mrs Faweett ради у мерама закона за опште право гласа. У новије доба појавиле су се „младе“, познате Suffragelles, које на силу хоће да остваре своје тежње. Познато је, како оне фантастично јуре са узвицима: „Напред, напред, освиту потпуне слободе!“ (Текст модерне женске марсеље.) Организоване су јако, али су подељене у више група са извесним разликама у програму, но не великим. Најснажнија је група „National Women's Social and Political Union« коју води, Mrs Pankhurst: орган им је „Wotes for Woman“, групу „Woman's Freedom League“ предводи Mrs Despard, која издаје часопис „The Houx and the Woman“. И удружење „Adult suffrag Society“ настоји да се опште право гласа примене на жену. Постоје политичка удружења глумаца, индустријских радница и многа друга. Много се у најљућим борбама за право гласа спомиње име Mrs. Pethik. Чувене су Miss Robinson, Marsen, Keney Havrefield, Cobden Landerson, Hicks, Clarke, Williams и многе друге, које су за своју идеју чамиле у тамницама и умирале. Ове су прибравле капитал од десет милијона круна за свој „изборни фонд“. Потпомаже их јако и Мушка лига за женско право гласа“. Али су им на сметњи исто тако жестоке „Antisuffragistes“, које стоје на овом гледишту: Подела права гласа жени противи се њезиним властитим интересима и интересима државе. Ту су позната имена: Miss Hum

phrey Ward, Somerwell и др. Мушке „Antis“ предводи лорд Cromer као председник „Men's League for Opposiny Womens Suffrage“.

Сред те грдне вреве и опкољен још силним врењем светског покрета стоји као моћан мудар владар знаменити „International Women Suffrage Alliance“, интернационални женски савез са тежњама потпуног ослобођења жене. То достојанствено удружење са широким погледима: да сваки велики напредни корак културе и слободе зависи од свеколиког човечанства прикупља на заједнички рад жене свих народа. Ми Српкиње можемо се поносити, што је и српски „Женски Савез“ члан тог угледног друштва и што је ту његова прва председница гђа Савка Суботићка заузела почасно место. Интернационалним Женским Савезом управља високо образована дама Mrs. Carrie Chapman-Catt, којој је, поред идеала радити, не само за добро свог народа, но за добро целог човечанства, највиши идеал женски покрет. „Ни један културни проблем неће наћи своје решење док жена не буде ослобођена“. То је вера гђе Champan Catt.

Енглеске жене тврдо верују, да ће она много помоћи остварењу идеје ослобођења жене, поникле из душе прамајке енглеског покрета Mary Wolstonekraft, чију су стотедесетгодишњицу прославили 27. априла 1909. када је одржан у Лондону интернационални конгрес за женско изборно право.

Но за сада још ни велике способности, ни чврсти карактери вођа женског покрета, ни сам тај одлично организовани покрет није постигао своју мету и земаљска управа не даје му заслужену пажњу. Дакако, не остају ту ипак посве безуспешни напори марљивих жена. Филантропски рад Oktavie Hill налази општег признања. Иначе се отварају енглеској жени разна звања у државној служби; карактеристично је, да је тамо једна жена, Dr. Mary Gordon именована управницом једног казненог завода.

И наука не одбија више упорно као некад жену са својих врата и нису више ретке жене лекари, апотекари, професори и др. Највећи успех у науци постигла је вредна економскиња гђа Веб, чији је живот и рад у овом чланку приказан. Она је именована почасним доктором универзитета у Манчестру, где су јој приређене велике почести.

Стање женског питања у Енглеској слика је врло живог колорита, смеса је свакојаким темперамената и даје нај-разноврсније тонове.

Ја желим, да ми, Српкиње, на пољу нашег домаћег и јавног рада заволемо те умерене тонове смишљеног, практичног делања и да их уносимо у нови живот!

Дуси Цар-Лазара војске*)

На Косову светом пољу
У каменој хладној раци
Шесто љета Лазар снови
И његови с њим јунаци
Снивали су тврди санак,
Тврди, али неспокојни:
Бунио их вапај раје,
Тлачитеља поклич бојни.

Кадгод раја заплакала
И на земљу суза пала,
Цар-Лазара мртва војска
У гробу се мицат стала.
Хтјели би се сабље машит:
Иструнула сабља, рука . . .
Цар-Лазара мртва војска
Даље снови у сто мука.

Даље снови у сто мука,
Осветнике друге чека,
Прислушкује, чује ли се
Сабље звекет, трубље јака.
И у рајској, дивној срећи
Из гробља се данас дижу:
Од границе српске земље
Слатки гласи сад им стижу.

Гласа се, да нова војска
На Косово сада ходи,
Њих ту мртве да освети,
А живе да ослободи.

„Куманово“ чују шапат
И топова чују рику,
Чују, како Турад бјежи
И радосну чују цику.

На Косову светом пољу
Дух Лазаров војску реда:
Непомично стоје дуси
И к сјеверу сваки гледа.
И кад спазе српску војску
Како снажна, славна сину,
Војничку јој почаст даду,
Док читава уз њих мину.

Не види их војска живих,
Не види их, ал их слуги.
Прадедова мртвих поздрав
Сваки Србин сада ћути.
Сваки борац нехотице
Утомио корак гласни
И од многог гордог ока
Откину се бисер јасни.

На Косову светом пољу
Сад су патње освећене,
Сад су истом покој нашле
Древнијех јунака сјене.
Покрај гроба Лазарова
Сада српска стража крочи
И цар Лазар задовољно
Заклопио трудне очи.

*) Ову је песму послао уредништву загребачкога „Покрета“ један Хрват „као доказ великог дојма, којег су извеле побједи српске војске“.

Пр. Уред.

Нови звуци.

VI.

Небо је ведро плаво, звездама нема броја,
Пролетња ноћ мирише и тихо шуми Драва
Ја на обали сневам о шеби мала моја
И не знам шта је лепше, или сан, или јава.
Далеко преко воде чује се фрула шанка
То пасшир млади свира, драгану своју зове.

Трепери песма спрасна, позната шутованка
Ја слушавам старе звуке, ал' мени ипак нове
О како душа моја у овој ноћи благој
Љубављу новом дише, шоци се од милине.
Из моја шоцлој срца поздрави леше драгој,
Ко нежни звуци фруле, ко песма из даљине.

VII.

Видео сам сузе твоје
При расланку лушко мала
Чистије су биле боје
Од алама и кристала.

О, престани с шутовањем,
Нештаће их као дима,
Брисаћу их миловањем,
Сушићу их пољушцима.

Сомбор, 1912.

Дим. П. Стојшић.

Д о п и с и.

Ада. Српска женска добротворна задруга ађанска као сваке године и ове је на дан св. Петке одржала после св. литургије парастос својим умрлим чланицама; а после подне своју редовну скупштинску седницу, на којој је председавала оснивачица и доживотна председница задруге мноγουважена г-ђа Катарина Ј. Поповића.

У седници је између осталог једногласно решено: да се на лечење наше браће србијанских и црногорских ратника, који су у боју с Турцима за одбрану своје тешко измучене браће рањени поклони 400 К. На изјаву г-ђе председнице да је врлоуважена потпредседница задруге г-ђа Рахила улова Р. Ковачевића у спомен свога скоро умрлог мужа поклонила задрузи 100 К — чланице су потрешене жалошћу и дарезљивошћу своје старешице устајањем и узвицима „Боже подари покојнику царство небесно а ожалошћеној породици утеху и здравље“ захвалила се на учињеном поклону.

Оваким примерима милосрђа и дарезљивости чланица може ова мала задруга за пример служити својим другарицама.

Б.

Гор Карловац. (Једно племенисто дело Српкиња). Имајући неки дан посла у Руми нисам могао пропустити прилику, а да не обиђем свог старог и доброг пријатеља Љ. Бикара. И покрај свег посла што сам имао у Руми за кратко време да свршим, ипак кренух његовој кући. Ни надао се нисам каква ће ми се лепа слика тамо ukazати. Знао сам, да мој Љуба, сем своје супруге никог више у кући нема. — Али како се изненадох кад ступих на врата и угледах 14—15 младих девојака, где седе и свака држи по један шав у руци, те кад уђох, оне ме само поздравиле и наставиле даље вредно свој посао.

Супруга мога пријатеља видећи ме онако зачуђена где још стојим на једном месту и посматрам ту лепу слику, насмешиле се и рече ми: Видим, да Вас изненађује, управо задивљује ова лепа слика, зато да Вам их представим.

Ово су чланице девојачког кола, које већ више од 8 дана шију код мене рубље за своју рањену браћу у Србији и Црној Гори, те се журе да доврше, како би што пре послале. Нисам могао обутати а да не похвалим то племенисто дело те младе установе, што заиста и заслужује.

Заинтересован тим њиховим радом почех питивати: Да ли су то оне сакупиле новац те после купиле платно или су платно скупљале. Тад ми једна чланица поче причати, како је

скупљала новац али јој румска власт одузела, запретивши јој, да се нипошто не усуђује то више чинити, јер ће бити приморана предузети строжије мере против ње (заиста чудновато). Тад смо, рече даље, извадиле из наше благајне 200 К и купиле платна, а и неколицина наших госпођа приложиле су нам по комад платна, а сваки трговац, где смо куповале, давали су нам по најнижој цени и још по 1—2 комада поклањали. Њихова председница одведе ме у собу и показала ми сашивено рубље, које је било лепо сложено, и туце по туце везамо тробојкама; било је неких 6 туцета кошуља, 6 туцета гаћа, тако исто чаршава, чарапа, пешкира, дуксера и 19 ком. ћебета.

Рекоше ми: ових 12 ћебета приложила нам је занатлијска омладина, а наше ратарке рубље и пешкире, а и трговачка омладина се лепо одазвала, доносећи нам платно да шијемо рубље. Кад се вратих из собе, био сам ганут до суза од радости и усхићења, не могах се уздржати да им не узвикнем живеље српске кћери! Док се

овако ради и осећа, мора Српство напредовати, јер ту и Бог помаже.

Рекох им да морам изнети на јавност то племенито дело, али ме оне све замолише, да то не чиним, јер оне, рекоше, не раде ни за какву славу, већ из чистог родољубља. Нарочито ме је њихова председница (супруга мга пријатеља) молила, да не износим на јавност, јер, вели, на што то? Бог милостиви све види, који свако добро зна да награди, па не ће ни наше чланице благослов његов мимоћи. Али ипак дичне Српкињице опростите, не могах оћутати, а да не изнесем на јавност вашу родољубивост и толико заузимање за своју рањену браћу.

Угледајте се и Ви остале кћери на Румкиње, оснивајте таква кола, па ћете и себи и свом народу користити.

А Вами, миле моје Српкињице, желим, да и даље останете тако вредне и добре, љубећи свој народ, па ће Вас заиста пратити на сваком кораку благослов божји, на челу са Вашом врлом председницом.

Један путник.

Ц р н о г о р к и.

Црногорко, дична жено!
У славу ти песма ова!
С' именом ти скопчана је,
Судба, слава Србинова,
Кад ти војно у бој пош'о,
Ниси женски проплакала,
Већ уз њега у редове
Убојне се и ти стала.
Не плаши те куршум љути,
— Зар се јунак њега боји? —
Мач и пушка од детињства,
Другари су верни твоји.
Код Француза, Орлеанка
Јованка је једна била,

Беч.

Код осталих народа се,
Није друга прославила.
Ал' у твојој домовини,
Кад наступе борбе дани,
Нема жене, већ сви редом,
Прави борци, опробани.
Сигурна је твоја рука,
Куд' намислиш, тамо креће,
И свог циља за сигурно,
Промашити она неће.
Црногорко, дична жено!
То си била, то ћеш бити,
Пред јунаштвом твојим, сестро,
Морамо се поклонити.

Вукосава.

Милант

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 8. (21.) октобра о. г. под председништвом своје начелни-

це, гђе Јулке Радовановићке, у којој је перовођа известио одбор, да се многогодишња и заслужна председница Просветне Задруге у Ст. Бечеју г-ђа Емилија уд. Јоцић напрасно упоко-

вила. У знак поштовања издала је та задруга посмртни лист, који је и овој задрузи достављен, а наша је начелница изјавила у име задруге ове своје саучешће, на чему се Просветна Задруга захвалила. — Известно је даље, да је друштвено свечарство наше о Малој Госпојини и ове године свечано обављено уз свечан парастос нашим покојним чланицама и добротворима. Том приликом су обдариле свечарски колач г-ђа кума и подначелница г-ђа Марија Х. Г. Плавчићка са 50 К, г-ђа Кат. пл. Бајазет са 20 К, г-ђа С. Фија Пушабрк са 5 К, г-ђа Марија Оберкнежевић са 2 К, и г-ђа Гиза Стојковићка са 1 К, а г-ђа Кат. Чупић приложила је свечарску воштаницу. — Извештава и о том, да је иста задруга брзојавно поздравила десетогодишњу прославу друштва „Просвјете“ у Сарајеву. — У даљем говору извештава, да су Добротворне Задруге Српкиња у Босни и Херцеговини образовале међу собом Савез и да је тај Савез и одобрен од надлежних власти, те се исти конституисао баш у оно доба, кад је и горње друштво Просвјета славило своју десетогодишњицу, те су одмах решиле у том свом првом састанку, да од 1. новембра о. г. отпочну издавати свој лист под насловом: „Српска Жена“, који ће излазити месечно на два табака, а вредиће годишње К 6, на по године: К 3, те моле, да се овозадружне чланице приме да прикупљају претплату за тај лист. Сви горњи извештаји узети су с одобрењем на знање, а у последњем предмету, који се односи на скупљање претплате на „Српску Жену“ не може у овим кобним приликама да прими на себе ни јед-

на одборкиња. — Због садашњих ратних околности није се могла уважити ни молба брестовачке општине (у Хрватској), да јој се даде прилог за оправку њене православне цркве, јер и друштву и грађанству спада у првој линији у дужност, да помаже браћу своју рањенике у Србији и Црној Гори, која се данас крваве за крет часни и слободу златну своје потлачене браће у Старој Србији и Албанији. У свези с тим прочитао је перовођа допис Женског Друштва у Београду, у коме се изјављује, да је то друштво отворило у просторијама друштвеним болницу за рањену браћу, која на бојном пољу данас пролевају своју драгоцену крв за слободу своје браће, коју гони Турчин и моли, да се и наша задруга заузме те да купи прилоге у помоћ „Црвеном Крсту“. Одбор, потрешен судбом своје браће и сестара, када морају крвљу својом да откупљују живот и слободу своје браће у Ст. Србији и Црној Гори, решава, да из своје друштвене благајнице пошаље у помоћ 500 К „Црвеном Крсту“ у Србији и 500 К „Црвеном Крсту“ у Црној Гори и да приватно свака у свом кругу умоли пријатеље и пријатељице, који би вољни били да такође приложе по нешто на ове две стране, па да се у најкраћем времену притекне у помоћ рањеној браћи, јер се нема времена, да се за јавно купљење тражи дозвола од високог кр. уг. министарства унутрашњих послова. Ако буде потреба, учиниће се то доцније. След ових бурних и жалосних дана одлаже се на неизвесно време и за 10. (23) новембар о. г. заказана друштвена забава.

МЕЂУ СРПСКИМ РАЊЕНИЦИМА.

Посвећено Љ. Ч. у Нишу.

Једва сам дочекала дан, када ћу ићи у Београд, да видим српске рањенике. Пут до Земуна учинио ми се необично дуг, за лађом нисмо дуго чекали, одмах се

крену смо за Београд, не имадох времена да разгледам путнике, колико њих, и како путују.

Лађа наша лагано је пловила, поред зидина града-Београда, све лакше плови, јер ту је већ и станица, путници сви на крову, сваком на лицу читам да једва

чека да лађа пристане, свако се жури, али куда?

Звона са саборне цркве свечано звоне, и са висине још више одјекује, кроз улице сада доста празног Београда. Жене се крсте и сузе бришу, по који лак уздах се чује, Боже помози им!

Путници излазе, никад краја. Сваки носи по два-три велика пакета и ставља пред чиновника на ђумруку. Чиновник пријатном одмереношћу, лагано пита, молим шта је унутри? Путник један по један прилази и од сваког једно исто чујем: за рањенике рубље, грожђе, и разне понуде; пакет се ни један не отвара, на сваком пакету напише се име доносиоца, кола за пренашање ствари чекају, чиновник јавља, ово све за Црвени Крст (Симинова улица). Последњи путник прилази, предаје 3 пакета, ово молим за сироту децу војних обвезника. Чиновник наређује: војниче, ово носи за госпођу Хартвиг. Путници такође одлазе у звање црвенога крста, ради потврде донесених ствари, које им управо служи и за улаз у болнице одмах, да не би морали чекати означене сате за посетиоце од 2—4 сах. после подне.

Тога дана обишли смо 4 болнице. Болницу српског црвеног крста, руског црвеног крста (Маћедонска улица), војну болницу на врачару, и палилули. (Палилулска основна школа.)

Пред сваком болницом на зиду виси листа рањеника, који леже унутри. Селанке стоје пред вратима, руке побожно прекрстиле, а поглед упрле у врата и мирно чекају да их пусте унутра да виде и обиђу своје рањенике. По која ће запитати: Госпоја, имаш и ти кога свога унутри?

Мој син рањен ту лежи, а весела му мајка још га није видела, видиш ово ми је заова, њој су три брата рањена. Некоја држи детенце на грудима, дошла је домаћина (мужа) њена да обиђе, ни једној сузу у очима нисам видела, ни једној ружна реч преко усана није прешла на рачун Турака, који су све ово изазвали. Да узвишених душа, у јадном оделу, помислих у себи.

Ево нас пред болницом Црвеног Крста, горим од нестрпљења, да видим рањенике. Како ли Боже изгледају рањеници? Сигурно, бол и јаук на све стране. У ходнику нас пријатно предусретне као странце управитељ болнице, изволте да видите наше јунаке рањене. Врата се отворе, пред нама се указа велика дворана са пуно чисто белих постеља, на свакој постељи лежи весео рањеник, један другом весело причају, сигурно доживљаје последњих дана. Којем је десна рука слободна, седи и пише својима, по негде седи на постељи болничарка, (госпође и госпођице из највиших друштвених кругова Београдских) чита новине, где је сад, и како напредује српска војска, или дечаци читају јуначке песме о прошлом боју косовском, цару Лазару и српском јунаштву. Овакав призор види се у свакој болници, по неког рањеника ословимо, он нам прича, ми пажљиво слушамо, претворили смо се у ухо, не би ли сваку реч добро чули. Прича јунак о љутој битци код Куманова, (јер ово су све рањеници са Куманова), о храбром и јуначком држању својих официра, о турском поразу и бегству, али најмање прича о својој рани. Ако га неко упита, је ли ти љута рана јуначе? Он, лако одмане, за који дан, ако да Бог, ето ме опет на бојном пољу. Међу осталим рањеницима зачудих се кад угледах једног дечка где лежи. Одмах приђем му постељи и упитам: Од куд ти овде, мали? Он ми исприча, да је родом из Куманова, име му је Јордан Лазић, сад је 14 год. стар, рањен је у ногу на улици када је бегао испред турске војске. На моје питање, да ли се радује, што су ослобођени од Турака, он ми весело одговори, да се радују. Затим одмах направи тужно лице и рече ми, али казују, да ће Турчин опет да се врати? Не, небој се, мали, Турчин се више неће вратити. Дечко оста весео и расположен. Рањених Турака има доста, већином су Турци одељени за себе, по негде их има измешаних са нашим. Турци, а нарочито Арнаути врло нас мрко гледају, а по неки мрмља кроз зубе неке неразумљиве речи.

У незнању понудила сам једног Тур-

чина колачима, он прими пружену му понуду, са детињском радошћу, док сам пролазила и враћала се натраг непрестано ми је салугирао и викао Алах, Алах. Нешто ме текну, зар Турчину понуде? Али сад је већ доцкан, учиних у незнању, теших се тиме, да је и он рањен пао у одбрани своје отаџбине, а за зла дела, ако их је у опште починио пре ових ратних дана, на његову душу грех.

Тешким срцем растала сам се овог пута од Београда и од див-јунака наших рањеника. Дошла сам кући са уверењем да то нису људи ни војници, него сиви соколови, са жељом, да их опет што скорије видим.

Нови Сад, 26. септ. 1912.

К. М. М.

Катерина Милка Милчић
ва.

Мира.

ЕЛЕГИЈА.

Посвећујем сени мога друга о годишњици смрти му.

Сећам се Твоје младости бујне, умрли Друже!

Као што струк руже пролетње сунце на цветање буди, из детињих ми груди тако измами она љубав . . . Давно је то било — а ко сада да се извило из њих мирисно дисање и к'о сада да је лелујање лаких, чежњивих уздаха нанело га на плам младости Твоје — јер: у сјају вечности живи трен у ком се своје две љубави чисте . . .

Сећам се свитања једног светлог доба, у њему су наше љубави расле, попут дојенчади на грудима мајке.

Сећам се једне бајке о срећи, — ах, ми је оживисмо чудно. Тог часа паде на нас свежина росе, што је даје ноћ, у тајну брака увијена. Ноћ, без тишине, сва испуњена једном твог клицања: „моја си жена!“ — без мрака, сјајем радости моје дивно обасјана!

Сећам се дана кад једним путем кренусмо, друже. Ти, ведар, ведро небо му гледали, ја, као у болестан сан успавана, видим: у даљини круже црне пеге — као неких зила сенке неспокојне. Ја задрхтала. Ти, једно стабло, уза ме стао и дао да се ко вијугалица, млада и крхка, уз тебе привијам.

„Је ли, Ти си свакој борби цорастао?“

„Да.“

А ја, она крхка биљка што висину тражи, а трпи да јој туђа снага снажи раст, бујала сам, расла у вис — ах, сад знам: ишла сам — не сунцу — облацима ближе. Сећам се једном на висини некој чекало је људе, нас немирно неко славље, раскошна част. Је ли то био вековни пир звезда, или побуна душа на бескрајно лутање, на вечити живот осуђених, ил' немир пожуде, ил' вир још многих страсти, то нису питали гости — људи, ми — сви кушали смо редом нуђење сласти. Ми сркнусмо ту и сласт безбрижности, Опојно пиће, снажно као страст, занесе нас. У бесвесности пређосмо неки далеки простор — све за кратак трен — а повратак у свест — сећам се — дуг је био, дуг, као сен што звездама помрачења ствара.

Сећам се и стења на повратку томе, што нам пара стопе. Ја мишљах: убоди оружја стварају по њему крвави траг и писнух. Ти рече: »Трпи, подај живота стењу — и њему живот годи!“

А затим, сећам се, пут нам пође да води стрмо: до у поноре да се спушта, на грбене горе да се диже . . . Да, и дође место са кога нагло пођосмо на ниже.

Често и све чешће јављале се, сад утрвене стазе и чинило се: по њима газе, само гипке, чиле дечије ноге. Да, оне су биле примамљиве, лепе, ма да су опасне странпутице биле.

Шта странпутице? Дуго не беху странпутице глатке за нас искушења.

Сећам се силе, што нас је са сваког варљивог пута одвратити знала. Била је то чедна, ни сенком сумње још нетакнута чистота наше љубави. Дуго је била чиста, дуго је била моћна . . . Дуго . . . Тек једна ноћ . . . Ах, страшна ноћ! Моћ незина мрака у сам дан посла знак: да је на светињу једнога брака прва пегала пала. Осврнух се, видех: то се од оних непознатих зала одвојила једна сенка не покојна. Била је мрачна, као сумња, јурила за мном и хтела душу да ми свлада. Ја опет задрхтала, а ти — љубак, мио — миловањем си оставио вале набујалих јада.

Сећам се како пучина оста мирна. А дубина — ах, шта дубина — притиснут слој, зар она разуме свој живот? Та, ево, она није знала зашто је у њојзи често задрхтала струја осећаја богзна, како силних! Над том дубином било је ведрине сјаја. Ах, и на огњишту нашега дома било је тако. Да, ту је било топло, ми обоје смо му једнаким маром чували жар. Ту су нам стизале сјајне радости; ту је њих бунио и многи судар, са људске немилости, са воље Бога. Долазило је и пролазило све, а ми остајали крај топлога огњишта тога — све до једног часа — до оног страшног часа . . .

Сећам се и њега — сећам се ужаса — сећам се грома из ведрине лажне што међу нас паде — сећам се мрака, који настаде, а у који страшно залута твој ум.

Сећам се мука . . . сећам се јаука . . . сећам се весела, безумљу равних . . . сећам се тавних погледа . . . сећам смућена ока . . . сећам се страве што ти душу стиште . . . сећам се свега што ти дух свлада . . . Сећам се својих разорених снова . . . сећам се својих изгубљених нада . . . сећам се спаљених „Песама о срећи“ . . . ах, страшно згариште!

Сећам се грдног згаришта на ком остадох сама . . . и пустоши што је на развалинама нашега дома нов стан себи свила. Сећам се кад је отуд неспокојно одјурила даље . . . да испуни свест; и испунила је: да свет, док траје остане пуст, а по њему да лутају људи . . .

Тих мука ти си ослобођен, друже! Твој мир је небо, а дан смрти је дан ослобођења великог мучења. Зато је он дан славе гробова . . .

Кроз плаве даљине, испод крвава покроба мртвог лишћа твој гроб ме данас позива на славље тог дана. Ја крећем да бледим јесењим цвећем, суморним касним песмама том слављу славу дам.

Сећам се твога гроба у даљини, умрли друже. Ко јесење руже последњим мирисом што земљу поје, тако нек моје сећање напаја хумку Твога гроба, а напојена земља нека спаја лелујање тужних уздаха са светињом праха Твог.

УКРАДЕН ПЕХАР.

Некада давно, врло давно живљаше у вароши Ли неки сиромах ђак, који се звао Џин. У том месту ширила се нека широка пољана а у њеној средини стајаше лепа мала кућица са док-сатима и споредним здањима у среди-ни цветне баште.

Одељци за становање беху пусти и доста опанули, поглавито с тога, што се држало, да се у њима појављују нечастиви духови, и којекакве натприродне појаве.

Једном приликом ручао је Џин заједно са неколико својих другова, па се ту повео разговор и о нечастивој кућици, те ће један од другова рећи:

— Ако се који од нас прими, да преноћи једну ноћ у тој кући, платићемо му добру вечеру.

На то Џин скочи и узвикне:

— Ја се не бојим! Примам опкладу и одмах ћу тамо отићи.

Другови га ухватише за реч и углавише опкладу, шта више отпратише га до баште речене кућице, и опростивши се с њим опоменуше га, ако би шта страшно видео и чуо, нека ви-че за помоћ а они ће у близини бити и пазити.

Џин се само насмејао и обећа, да ће изнети из куће ма какав предмет, и као спомен драгоцени са собом до-нети, па уђе затим у башту.

Месец беше баш у првој четврти, те поред те слабе светлости једва је нашао врата која воде у кућу. Иза кратког тражења нађе врата и уђе у-нутра. Идући степеницама дође до је-дне велике и простране дворане и од-лучи се, да овде проведе целу ноћ. Мало је времена чекао, да ли ће се што необично догодити, а дотле је по-сматрао месец, како по мало нестаје иза западних уздижућих се брежуљака. Није се ништа необично десило, про-стре доле покривач, што га је собом донео и легне да спава.

Наједанпут ступи у дворану један

послужитељ у униформи, а у руци је носио са лотус-цвећем лампу, и када је спазио на земљи Јина да лежи, на први поглед се тргне, за тим отрчи натраг својим друговима и рекне им, да један човек лежи у великој дворани и спава.

Другови га питаху, ко је тај странац, али баш онда, када им је одговорио да га не познаје и да не зна ко је, дође к њима господар, који изгледаше да је власник овог дворца. Овај човек који је дуго посматрао црте лица Јину окрену се осталима и овако рече:

— Ово је један господски дечко, који се зове Џин; ваљан је и добар ђак и временом ће бити од њега велик и славан човек. Не треба ништа да се плашите од њега, он има добро срце а ако би се од наше ларме и пробудио, пријатељски ће се понашати према нама.

Када је завршио свој говор, отворише се све капије од дворца и силна светина уђе кроз њих. Лампе упалише свуда, тако, да је у свима собама засветлило, као да је дан. Џин је у соби премишљао, да би са свим смешно изгледало, ако би се и даље чинио да спава; почне, дакле, да се тегли и кашљањем привуче на себе пажњу.

Господар од дворца одмах му се приближи и дубоко се поклонивши овако рече:

— Ваш понизни слуга има једну кћер чије сватове данас држимо. Ми смо мислили, да ћемо имати срећу вас овде поздравити и надам се, да не ћете за зло узети, ако смо вас у спавању узнемирили.

Џин нагло устане, поклони се и рече:

— Нисам слутио, да се за овакове свечаности спремате; да сам знао приправио бих се и донео бих невести дар.

— Ваша присутност — одговори стари господар — од сваког дара више вреди, јер искључује сваку опасност. Био бих вам веома захвалан, ако би и Ви при овој свечаности суделовали.

Џин је радосно примио позив и са домаћином уђе у салу где га најотменији гости окружише и између њих посадише.

Овде га опет једна око 40 година стара женска прими која изађе пред Џина, а коју му је стари господин као своју жену приказао. Баш у тај мах засвираше разне свирке, а један послужитељ уђе и јави, да долази младожења. Стари господин изађе пред зета свога, којег је такође приказао Џину.

После тога уђоше и женскиње, поседаше сви на своја места и сад послужитељи унесоше јело. Али не само јело да беше изврсно и особито, него и судови и чаше златом и дијамантом израђени, украшавају сто, а најскупценијим вином нуђаху госте да пију.

Џин је сада и невесту боље на око узео и до тог уверења је дошао, да се она у најлепше жене убројати може, али му мисли за час други правац узеше, јер сад почеше вино из златних чаша и пехара испијати, давајући један другом из руке у руку, а ови пехари беху тако велики, да је у њих могла ока вина стати.

Кад је један пехар у Џинове руке дошао, вешто га у рукав од капута тури, па нагне главу на сто, и као да се поднапио, почне спавати. Није дуго потрајало после тога и сви остали гости уст доше и удалише се.

Слуге по заповести старог господина склонише све са стола, којом приликом је приметио домаћин, да фали један између златних пехара. Тражише га свуда и преметоше целу дворану. Од послужитеља рече један, није ли можда, страни гост однео собом, на које речи стари господин љутито опомену слугу да ћути, шта више изгрди га: како сме врећати госте његове!

По том се и стари домаћин удалио са својом породицом, Џина пак оставе спавајући код стола. Кад је Џин видео да је сам, устане. У соби је опет мрак био, и цео овај кратки доживљај, можда би само за један сан држао, да му

не беше у рукаву од капута златан пехар.

Није дуго потрајало и почне се зора указивати, већ и сунце на истоку искочи, те Џин савије свој простирач и отиде до баштенске капије, где су га дотле нестрпљиво чекали његови пријатељи. Џин им исприча свој боравак у дворцу и пок же им златан пехар...

Неколико година доцније по овом догађају и овој причи, добије Џин докторску диплому и настани се у вароши Феи Чиу. Ту је живео по имену неки Чу врло богат човек. Једног дана позове на ручак и Џина и нареди слугама, да изнесу на сто најбоље вино и у најскупоценијим бокалима.

Пре него што су заповест извршили, један од послужитеља приближи се господару и нешто му шапне на ухо, што је по изгледу господара — врло ожалостило. Изнесоше и поређаше на сто седам великих златних пехара, и Џин је упрепашћено приметио, да су ови пехари и по облику и по величини исти онаки, као и онај пехар, што га је он изнео из нечастиве куће приликом оне одржане свадбе. Окрене се домаћину и запита га, откуда је набавио ове пехаре?

— Мој отац — одговори Чу — имао је у Пекингу радњу и случајно дочује, да један ондашњи златар ванредно лепе и вештачке ствари израђује. Наручи код њега осам златних пехара који су после очеве смрти мени остали, и ја их као реликвију чувам. И не могу вам исказати, чисто ме је срамота, иако је футрол у којем беху пехари, 15 година стајао забрављен и запечаћен, то се ипак један пехар на неразјашњив начин изгубио. Уопште не разумем целу ствар. Само то могу мислити, да ми је један од слугу мојих украо, и после на њему печат фалшифицирао.

— Може и то бити — смешећи се рече Џин — да је пехар добио крила и наједанпут одлетео. Али ја знам, како се може овоме помоћи? Имам ја код куће један пехар сасвим налик на ове, и пошто тај пехар сам за себе нема по мене никакве вредности, послаћу вам, да их имате све на броју.

Чу је захвалио на поклону. Џин отишавши кући, пошаље пријатељу своје пехар, испричавши му уједно, како је и на који начин дошао до њега.

Поука: Украдене ствари, кад-тад тек дођу у руке власника њихових.

Прерадио: Душан.

ГЛАСНИК.

Срби и Српкиње за рањенике. Нема валда ни једног српског места на овој и на оној страни а да не помишља на своју рањену браћу у Србији и Црној Гори. Свуда се живо заузимају Срби и Српкиње, да прилозима у новцу, завојима, рубљем и другим понудама олакшају боле рањене браће. Дневно се преносе или шаљу ствари и новац једној и другој страна. Још да није запреке и отештавања од оностраних политичних власти, било би и више; но канда су од свију места, бар с ове стране, прикупиле и даље највише наше дичне Сентомашкиње. Оне су скупиле у новцу К 65.492 70 и од тога су одредиле Србији у помоћ К 40'895 37, а Црној Гори: К 24.597 33. Поред тога су прикупиле 19

сандука рубља и одела па и то послали једној и другој страни. Колико то одаје да је Сентомаш родољубиво место, још више показује, да у њему влада и данас велико благостање међу Србима. Тамо је један човек само, познати родољуб и старина г. Лазар Дунђереки, приложио задрузи за ову цел К 30.000, а црквена општина: К 10.000.

И Нови Сад шаље знатне прилоге у новцу и стварима. Нови Сад је у близини Београда и дневно одлазе тамо поједини људи и жене, те носе и предају лично своје прилоге Црвеном Крсту. Отуда се не може ни знати, колико чини. Сама Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња пак примила је преко К 8000 и не-

колико пакета рубља и завоја и одаслала Црвеним Крстовима.

Колико одушевљење влада међу Србима и Словенима за рањенике, које свете Косово, види се по томе, што је, по извештају београдског Црвеног Крста, притекло тамо до сад око 3 милијуна круна (динара) прилога са разних страна српских и словенских.

Нова задруга Српкиња у Америци. Наши озбиљни дани кренуше и Српкиње у свима крајевима, па и у Америци, на посао око народног посла. Прошлог месеца образовале су *Српкиње у Синсинати* (Охијо) *Коло Српских Сестара*, које већ ради за Црвени Крст у Београду и Цетињу. Но ово коло није образовано само за данашњу прилику, него и за будућност. Оно је себи створило и правила и њујорски „Србобран“ објављује, да ће изнети и правила тог друштва, по којима ће се видети, да оно прима задатак и за остале послове народне. Према томе је ово четврта женска задруга у Америци.

Највећа изложба. Американске новине доносе вест, да се у славу отварања *панамског прокопа*, спрема за 1915. годину у вароши Сан-Франциску досад највећа светска изложба. Већ су примљени завршни планови за њу и издата је заповест, да се са радом отпочне. Председник изложбе, г. Мур, тврди, да ће у току 90 дана радити на том пет хиљада људи и он уверава, да ће до отварања бити све готово. Изложба ће заузети две миље у дужину на обали код Сан-Франциска.

Српска Везиља. Милан Петко Павловић из Вршца не издаје више „Српску Везиљу“ у свескама, него само цртеже за вез по један већи табак испртан са обе стране, које се може код њега добити по 40 потура табак, или по 2 круне за пет таквих бројева. — Српске куће треба да се ките радњама српских образаца из црквене и народне историје; а ова радња даје за то најлепше угледе.

Забаве. Добротворна Задруга Српкиња у *Бос. Градишци*, заказала је своју друштвену забаву с игранком за 1. (14) новембар о. г.

Добротворна Задруга Српкиња у Тузли приредила је забаву с игранком о. г. у корист своје радничке школе и дечјег забавишта.

За будимске школе. Изисао је и десети Исказ о прилозима за градњу 14 школских зграда у будимској епархији. По том исказу скупљено је до сад за те школе: 102.029 Круна и 96 пот., те према томе би скоро довољно

било, да се по првобитном плану доврши градња за свих 14 школа; али је у току саме градње постала потреба, да се нека места за градњу више насипају, но што је у плану предвиђено, то је трошак око подизања тих зграда поскочио на 114.000 К, те се моле скупљачи и пријатељи, да скупљање дарова продуже и скупљено одмах пошљу. Досад су готове шест зграда, три су још у послу, а остале ће се градити на пролеће. (Немамо места да прештампамо имена приложника. Ур.)

Верени и венчани. Гђица *Даница Лазарева*, поћерка уд. Танке Јорговићке из Баје верила се с г. *Бошком Маширевићем*, трговцем из Осека.

Гђица *Јованка Туринска* из Вел. Бечкерека, верила се с г. *Штеваном Жива* из Вршца.

Гђица *Јованка Пиварева* из Сенте, верила се с г. *Штевином Самуиловим*, свршеним богословом из Вршца.

Гђица *Емика Милош*, кћерка уд. Марије Милош из Вел. Бечкерека, венчала се 21. окт. (3. новем) о. г. с г. *Каменком Михајловићем*, сином уд. Катице Михајловић из Вел. Бечкерека.

— Гђица *Видосава Хинићева* из Шида, верила се с г. *Ђорђем Марићем* трговцем из Шида.

— Гђица *Христина (Кашинка) Стакићева*, фотографскиња из Новог Сада, венчала се 28. октобра (10. новембра) о. г. с г. *А. Тирићем-Ердоглијем*, фотографом из Краљева у манастиру Жачи.

Свима младенцима желимо срећу и напредак!

ЧИТУЉА.

† **Вукосава С. Буњевчева.** »Женска задруга Српкиња Стапаркиња“ претрпела је тежак губитак. Немилостива смрт уграбила јој њену милу, племениту и врло заслужну потпредседницу гђу *Вукосаву С. Буњевчеву*. Покојница беше одлична, пожртвовна и врло угледна Српкиња, те нежна и предобра српска мајка. Оплакују је поред „С. Ж. 3“ и њена добра деца: г. Бранко, свршени богослов, те гђе Нада В. Ивкова и Јелица Н. Павловића.

Сени миле покојнице нека је вечан свомен!

† **Мила Крикнер** Интелигентна и скромна млада Српкињица, Мила Крикнер, преминула је 11. октобра о. г. у цвету младости своје у 18. години. — Покојна Мила, одличан ђак Предићеве трг школе, била је врло вредан и савестан чиновник Ст. Пазовачке Штедионице и као добра другарица и пријатељица уживала је опћу симпатију.

Госпођа Ана Љубиша, уважена председница Добротворне Задруге Српкиња у Ст. Пазови губи у покојници своју милу и драгу унуку, а гђа Јулка Крикнер рођ. Љубиша своју добру и нежну ћерчицу.

Осим њих жале за покојницом још и сестра јој Јелка; браћа Др. Јоца и Коста и зет Жарко. Госпођи Крикнер желимо, да је Бог утеши, и да јој здраве врати из рата њене Соколове: оба сина и зета, који се

у овај мах боре за ослобођење подјармљене браће своје, те да јој бар тиме донекле надокнади окрњену срећу њену, а доброј Мили дај Боже у рају насеља.

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА.

Срби у Америци. Наша браћа, која се, посла ради, преселила у Америку, осећају, да су тамо најоскуднији у школама. Омладина им се губи у туђинству, те се довијају, како ће и тој оскудици доскочити. Поникла је међу њима мисао, да се узму путујући учитељи, који ће од једне до друге насеобине ићи и свуда се по 3 месеца бавити и децу, па и одрасле, учити читању и писању. Но за ту цел потребне су им и потребне зграде за школе, те намеравају, да подижу у свим већим насеобинама Српске Домове, у којима би сместили све своје просветне установе, па наравно и школе. Но како постоји тамо међу иссељеницима и јака струја за подизање српских православних домова: то, да задовољи обе стране предлаже председник Сједињених Срба »Слоге«, г. М. И. Пупџин, професор универзитета у Њу-Јорку, да се зидају цркве тако, да приземно буду дворане за школе, читаонице, соколске вежбе, књижице и т. д. а горе над тим да се служи служба божја и овај ће се начин по свој прилици и усвојити, јер је целисходан и практичан.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Да се скоро помужено млеко не укисели, треба му одма, чим се помузе и процеди, додати мало борне киселине (у апотеци: Borsäure); на један литар млека, један грам те киселине. Исто се тако може употребити и чист борац (у апотеци: Borax), само што од борача млеко, кад дуже постоји, пожути.

Распарану и очишћену рибу не треба никад у хладној води дуго држати, јер јој вода сву сласт, сав добар укус извуче. Сваку рибу, па ма она и најфришкија била, треба што пре очистити и кувати или пећи; а ако се то не би могло одмах учинити, онда је треба не-

очишћену и нераспарану у хладној води држати, а распарану и очишћену — никако!

Које семе од шебоја рађа дупли цвет? Оно ситније семе, које је мало испупчено и изверугано и танком белом ивицом оивичено — даје сигурно дупли цвет; а оно крупније, пљоснато које има и ширу белу ивицу, рађа увек просте цветове. И бујнији, јак и равнији струкови рађају семе, које просте цветове даје.

Да утаманиш и растераш пацове. Истуцај бела стакла и просеј га кроз врло ситно сито. Узми једну кутију палидрвца, откни им главе и ове метни у 250 грама млека, па онда ово добро прокувај; после кувања остави то, да неко време постоји, па онда кроз крпу процеди. Сад узми ељдиног брашна, помешај с њим оно просејано стакло, и ову смесу полагамо сипај у млеко и непрестно мешај да се направи подебља каша. Ову кашу саспи у тањире и метни их близу руна, из којих највише пацови излазе. Кашу можеш још посути мало и шећером. Ја сам пробао с другим брашном, нпр. ражним, овсеним и јечменим, па ми није тако добро испало, као с ељдиним. Многи се пацови овом смесом потрују, а остали се обично разбегну.

Кисељак се у свежем стању, са мало соде помешан, врло добро употребљује за чишћење бакарног посуђа. Кисељаком и содом чишћено бакарно посуђе не тањи се, као кад се чисти и трља пепелом, туцаном циглом итд. а буде светло као злато.

З Д Р А В Љ Е.

Сок од црне рибизгле изврено је средство против промуклости и великог кашља. Сок се помеша со мало жутог шећера, и повремено малом кашицом узима.

Ракија од липовог цвета. Липовог цвета можемо добити у свакој апотеци. Кад се на обичан

начин скуваном »теју« од липовог цвета дода сок од пола лимуна (на једну обичну чашу теја) и мало шећера, то је најпријатнији домаћи лек против назеба, кашља и кијавице. У Француској наберу добро расцветаног липовог цвета, па га прелију љутом ракијом, флашу добро запуше и оставе 14 дана да тако престоји. На један литар ове липове ракије узму 750 грама шећера, па га најпре растопе у једном литру хладне воде. Све се ово помеша и добро промућка, процеди, остави да се сталожии, па је одмах онда добра и за пиће.

Против грчева у стомаку, препоручује »Fundgrube« сасвим просто средство: »Истрљај скоро ископаног рена, наквиши га сирћетом, замотај у танку крпу и метни на стомак.

РАЗНО.

Ситна штедња — највећа је штедња. Загревачки „Привредник“ пише о штедњи ово: Не би сваки ни веровао, да је већа штедња она по пару до динара, него по 1000 дин. А јест. Оних, који могу штедети по 1000 дин, има у народу по један од хиљаде душа, а често и од две хиљаде по један. Оних, који могу да штеде по пару и рецамо до једног динара, или круне има 999 од једне хиљаде душа. Кад се ових сиромашнијих 999 привикне штедњи, више ће уштедети, него она најјача двојица богатих. Одатле је ето ситна штедња или боље рећи народна штедња од велике важности, и докле год у поједином народу не почне да штеди његова укупна целина, не може се говорити о штедњи ни о богатству тога народа. Француска је богата држава, јер је народна, ситна штедња у њој најјаче развијена. Чеси ће ускоро достићи са уштедом једну милијарду (хиљаду милијуна) а тога не би било, да није штедња у народу чешком јако развијена. Зато и ценимо много ситну штедњу и зато јој се даје велика важност и у нашим српским земљорадничким задругама. За пример износимо нашу Српску Земљорадничку Задругу у Тиса-Хиђошу (торонталска жупанија). У тој задрузи, која је и иначе по свему раду добра и ваљана задруга, било је крајем 1911. године ситне штедње у износу од 1551 круна и 4 филира, а уштедило је то 139 малих штедиша. Додавши овоме и другу штедњу у тој задрузи, износи укупна уштеда преко 25.000 круна, а са уштедом саме задруге укупно преко 26.000 круна. Тако

ето ова задруга врши у погледу штедње онај велики задатак на њих земљорадничких задруга према коме треба да су све земљорадничке задруге притоци народне штедње, која једва обезбеђује нашу народну будућност. Радо истичемо, да је за овај и оваки рад земљорадничке задруге у Тиса-Хиђошу заслужан пречасни г. Глигорије Кузмановић, свештеник, који са пуно љубави ради и помаже око свију задружних послова. Нека се у ову задругу угледају и друге наше земљорадничке задруге, а у њеног вођу остала наша народна интелигенција, па да нас види Бог!

Овако може и овако мора свако помагати Привредниково заузимање. Многи наш народ расељава се и губи на све стране, а највише по несрећној Америци.

Каже се често да код нас нема рада ни зараде, или да је другде боље, не би бома странци са запада наваљивали баш на наше крајеве, и овде се богатели и ширили, већ би остали тамо где је боље, или би се и они журили у Америку, јер су они у Америци боље упућени од нас. Има дакле код нас и хлеба, и рада и зараде и свега што треба, али за упућеног странца, а за наш у томе заиста још неупућени свет врло је тешко, јер нема, не може и не уме да се нађе и напред да се макне, као што умеу они туђи, незвани, иначе гори од нас

Зато се заузео Привредник, па упућује и покреће и наш свет, а нарочито омладину, на рад и сваки напредак, па је ваљаним Србима у томе на руци и на помћи. Нема бољег и напреднијег радника од ваљаног Србина, само га треба људски упутити. Он се онда жури сам боље од свакога, а при томе је и умешан и неуморан. Увек нека, дакле, свако одмах јавља Привреднику, чим чује ма ко да жели предати или да жели примити ма какву добру радњу, или ма ко да тражи какве способне раднике, или да ваљани Срби, макар које струке били, траже какво место, каквог рада, зараде и т. д. Једном речи, свако нека па и, па увек нека одмах јавља Привреднику, где што има, где што треба, што се чује и т. д., а Привредник и његови многи пријатељи заузимају се у свему колико се већ боље може.

Ето тако може и тако мора свако помагати и радити, па и онај најмањи. Свако најпре нека ради и помаже у свом подручју и домашају, а колико њих више наших људи овде на дому за-

бавимо послом, толико ће нам се народ мање расељавати и губити, толико ће мање незнатих, немилих, неверних туђинаца на наше крајеве наертати и потискивати нас.

Како паметни људи дају подушје, У нашој бољој и отменијој друштвеној класи не приређују се више у покој душе својих милих покојника скупоцени парастоси, нити даће с великим частима, него се по могућству чине прилози новчани на коју општу народну просветну или хуману установу а у спомен и покој душе онога, коме хоћемо да наменемо. Изостављени су и венци, који се мећали по неком туђем обичају на мртвачке сандуке, него се тако исто у место тога прилажу на једну и другу народну хуману и просветну ствар извесни прилози у спомен и славу дотичног покојника или покојнице.

Ово су заиста леци и побожни обичаји, који се одомаћују у нашем народу; они ће зацело предавати са ове боље класе на ону нашег мање обавештеног, нашег, што обично велимо, простијег света, јер тамо се још увек много троши, на јело и пиће (на даће) а све у славу и покој душе покојника, а то је здраво штетно и по здравље живих и по имање оних, који остају да живе. Два, три самртна случаја у којој простијој кући, па оде све имање и живи постају бјекућници, а покојнику је остао спомен само за тај дан и само у оном колу људи, који су јели и пили у тартањ. Јавна захвала панчевачке Добротворне Задруге Српкиња, што ју доносимо у данашњем броју, потврђује наше мишљење, и ми би се радовали, кад би се на те примере угледали и други наши суграђани.

КЊИЖЕВНОСТ,

Горски Вијенац. У Књижари С. Б. Цвијановића у Београду изашло је из штампе шесто издање Горског Вијенца од владике црногорског Петровића-Његоша са коментаром Милана Решетара. Ово се шесто издање разликује од досадашњих тиме, што је технички лепше израђено и што је коментар мало проширенији о животу и раду пск. Владике Рада. У овом је издању и слика владичина израђена у три боје. Цена је књизи К 2'50.

У истој књижари изашло је у преводу с француског од директора гимназије Ник. М. Ракића славно дело Жил Пајона: *Савети и практична упутства наставницима и наставницама*

пре уласка у јаван живот. Књига је лепо израђена, има 245 страна штампаних на великој осмини, а кошта К 2'50. Ако не сваки наставник, али бар свака књижница треба да набави ово дело.

„Српска Жена“ Савез Добротворних Задруга Српкиња за Босну и Херцеговину отпочиње од данас, 1. новембра о. г. издавати свој орган „Српска Жена“ под уредништвом г. Светозара Т. Зрнића. Лист ће излазити месечно у свескама од два табака, а цена ће му бити 6 К годишње, а 3 К годишње. Не треба ни да говоримо, да је дужност сваке интелегентније и и мућније Српкиње, особито оних из Босне и Херцеговине, да потпомогне претплатом свој лист. Ми и тако осим нашег листа, „Домаћице“ и „Жене“ немамо за наш женски свет других листова, који би женску страну поучили, заштитили и упутили. Листови мушкој страни намењених, особито они политичког садржаја, већином карикирају и исмејавају женскиње; а времена су врло озбиљна за нас, те треба на више страна и већом вољом да се женски пол диже боље и озбиљније спрема за свој женски позив и опште народне интересе, који половином леже на раменима женскиња.

Илустрована Ратна Кроника. Књижара новосадска Светозара Ф. Огњановића отпочела је да издаје 18. (31.) октобра о. г. под уредништвом г. дра Каменка Суботића недељни лист под горњим насловом. Први број донео је 9 слика и карту ратног попришта. Он тумачи побуде данашњег рата на Балкану, доноси слике краљева и војника, као и појединих јунака савезне четир краљевине, који су изгинули за крст часни и слободу златну. Штампа се у 11 000 примерака. Поједина свеска вреди 24 потуре, 10 свезака К 2, Претплата се шаље Књижари Светозара Ф. Огњановића, Нови Сад.

„Свети Сава“, тако се зове календар, који већ шест година издаје творница српских православних црквених утвари, *Луке К. Алексијевића* у Новом Саду, сад за годину 1913., која има 365 дана. За идућу годину уредио је овај календар наш уредник Арк. Варађанин, а осим календарског дела има песма: Дим. П. Стојића: Мученици; од уредника чланак: Рад и наука; од Стевана Радића: Из моје пописне праксе (како се лако пропадне); од Каћуне: песма: Крај Дрине; од уредника чланак: Борба против алкохола; од Јов. Удицког: Моји ђаци (на-

пуштено огњиште); од Црновршанина: Комска, Вила (епски спев); од Зорке Јанковићке чланак: Народни живот (етнографско-етичка студија); из „Привредника“: Ко је издајца рода Српског?; Предказивање времена, средио по „Тежаку“ уредник; од Даринке Буље: У гостима, приповетка из народног живота; Станкова преорица, Приповетка из „Привредника“; од Џ—Агса: Стан за издавање, шаљива приповетка; Устобоља и шап или шапа, из „Тежака“; Кратке белешке за дом, од уредника; Опис слика, од уредника, којих има 52 у овом календару све чисто и лепо израђених. На послетку долазе кратке шале и досетке из народног живота а за тим вашари и скала за биљеге у Аустро-Угарској.

Цена је календару 1 К. На 10 комада се даје 50 процената; на 25 и више комада: 60 процената попушта, али све то само уз готов новац код издавача.

Олга Ковачевић српска гусларка. Нећак пок. Олге Ковачевићеве, прве српске гусларке из Омладинског доба, која је на првој омладинској скупштини и забави у Новом Саду 1866. године суделовала и уз гусле свирала, г. Миљивој Ковачевић, издао је под уредништвом г. Јована Удицког, учитеља и управитеља срп. нар. школе у Митровици, књижицу под горњим насловом са сликом пок. Олге, у којој се списује живот и рад те родољубиве Српкиње из Омладинског доба. Пок. Олга се родила у Срп. Елемиру у Банату 1852., у свештеничкој кући а упокојила се у Срему у селу Јаску, као мати и попадија Пантелићка. Нећак је о свом трошку штампао ову књижицу и раздаје је бесплатно својим и покојничиним пријатељима.

Српским Сокоlima. Ову помоћ и упутства за оснивање Српских Сокола у Угарској даје бесплатно Српски Соко у Новом Саду, где се могу добити и узорци за правила — и српски и мађарски. Обратити се треба подстарешини проф. Јов. Живојновићу. Ujvidék Lázár u. 21. a.

— Северин Бернобак и Владоила Коларић, написали су опсежно дјело, под насловом: »Из повјести Босне и Херцеговине« које се састоји од осам хисторичко забавних приповијести: 1. Ардијејци. II. Провала Келта, III. Римљани у Босни, IV. Први Бошњаци. V. Златно доба. VI. Краљев гроб, VII. Крст и полумјесец, VIII. Година 1908.

Сваки свезак сачињаваће једну цјелину,

износиће до десет штампаних табака на најфинијем модерном папиру, у формату осмине. Цијена ће бити свакој свесци К 3.

Свеска прва биће за кратко време доштампана и ко жели да је добије чим из штампе изађе, нека се обрати: Издавачкој Књижарници Пахера и Кисића у Мостару, код које ће се налазити главно стовариште истога дјела. Књижарима и скупљачима, који поруче најмање десет примерака уступиће се 25 процената попушта.

Српска Књижевна Задруга. У XXI колу књига Српске Књижевне Задруге изаћи ће ових 7 књига: 1. Мање Пјесме П. П. Његоша 2. Сањало и Монах Ђенадије од М. П. Шапчанина; 3. Нове, роман Јелене Ј. Димитријевића; 4. Антологија Хрватске Приповетке; 5. Робовање и Величина Војничког Позива од А. де Вињи-а у преводу Д. Л. Ђокића; 6. Демостенове Беседе у преводу др Ј. Туромана и 7. Меклејеве *Огледи* у преводу Боже Кнежевића и Владислава Савића.

Те књиге добија сваки члан Српске Књижевне Задруге. Члан С. К. З. може бити: добротвор, кад уплати одједном најмање 50 К; оснивач, ко плаћа кроз 20 година непрекидно по 10 К годишње — иза тога добија књиге бесплатно, док је жив; улагач, ко плати 6 К.

Уписати се може за члана С. К. З. код повереника Јована Живојновића, проф. у Новом Саду (Ujvidék, Lázár u. 21. a.) — у корист Слоге удружења за помагање српске новосадеке гимназије.

Сви повереници Српске Књижевне Задруге примају претплату и на књиге Matice Hrvatske, до 6 К на годину.

Нови Сад. 2. (15.) X. 1912.

С поштовањем
Јован Живојновић
тајник Слоге.

НАШИМ ПРЕТПЛАТНИЦИМА.

Молили смо у листу, па смо послали и опомену нашим дужницима, па ипак не шаљу претплату, а ево се већ и година завршује. Та 3 К није велик новац за целу годину, а кад њих 250 не плате, као што је сад случај, за нас је то губитак од 750 К. За то молимо, да се одуже, који су дужни, крајње је време.

Уредништво.

ПОМОДНА КУЋА
МАТИЈА ЛЕВИ И ДРУГ
У НОВОМ САДУ

НОВИ САД, у новембру 1912.

П. Н.

Наше оделење блуза показује се према растењу потраживања, врло мало, те морамо — да би далеко већем избору и удобнијој послужи удовољити могли — исто да повећамо.

Да би ово проширење спровести могли, принуђени смо укупну залиху

блуза

до конца овога месеца да уклонимо, што намеравамо у облику једне

продаје ради простора

у року од 3 недеље, дакле до 30. о. м. са

ИЗНИМНО НИСКОМ ЦЕНОМ

да спроведемо.

На сваком комаду поред праве може се и изнимна цена видети, која само за време продаје ради простора важи.

Блузе се од вештих стручњака у радњи и изван исте пробају, а свака преинака извршује се, без да се цена повисује.

С поштовањем

МАТИЈА ЛЕВИ И ДРУГ.

Зимске кућевне блузе изнимна цена од К 1·98 на више				
Блузе од фланела за прање „	„	„	„	2·40 „
„ „ сомота	„	„	„	4·50 „
„ „ свиле	„	„	„	7·20 „
„ вунене	„	„	„	4·30 „
„ од чоје	„	„	„	4·30 „
„ „ чипака	„	„	„	3·50 „
„ „ батиста и зефира	„	„	„	1·98 „